

HET GROTE VERDRIET VAN DE BOER

Laurent Schley & Michel Schaul

De das doet het goed in het Groothertogdom Luxemburg. Dat was ooit anders. In de tijd dat zijn burchten op willekeurige wijze werden vergast om vossen uit te roeien en zo de honds-dolheid de kop in te drukken, ging het de das net als in België en de andere buurlanden beduidend minder goed. Haast gelijk met het herstel van de das bleek ook de populatie van het wild zwijn toe te nemen. Een mooie zaak, zeggen natuurbeschermers (in het geval van de das) en jagers (in het geval van het wild zwijn), maar landbouwers aanschouwen deze evolutie met lede ogen gezien de schade die beide soorten aanrichten aan hun veldgewassen.

Door het toenemende probleem met rabiës in de zestiger en zeventiger jaren werden zowat alle bekende burchten en nesten vergast om de belangrijkste overdrager van deze virusziekte - de vos - te doden (Schley, Krier, Baghli & Roper, 1998). Doch de das had meer onder de vergassingsacties te lijden dan de vos, vermits dassen veelal ondergronds slapen en bij verstoring zelden hun burcht verlaten. Vossen daarentegen kunnen dagenlang bovengronds vertoeven en kiezen bij het minste onraad meteen het hazenpad. Wat de bestrijding betreft was Luxemburg beslist geen uitzondering. Zowat in alle buurlanden van Luxemburg - waaronder ook België - werden gelijkaardige acties opgezet, waardoor ook de grensgebieden van dassen ontvolkt geraakten.

De tachtiger jaren

Na twee decennia burchtvergassing, werden nieuwe methoden geïntroduceerd om de honds-dolheid aan te pakken.

Schade aan een maïsveld in Luxemburg. Het onderscheid tussen schade door das en wild zwijn is moeilijk te maken, doch essentieel vermits dassenschade volledig door de overheid wordt vergoed, terwijl voor de schade van wild zwijn de jagers grotendeels zelf moeten opdraaien. Foto: Laurent Schley

Om de wijze waarop dassen maïsackers gebruiken te onderzoeken, werd gebruik gemaakt van radiotelemetrie. Een zware mannetjesdas draagt een zender bij het verlaten van zijn burcht. Foto: M. Schaul

ken. De vergassingen werden gestopt en vervangen door orale inentingscampagnes d.m.v. lokazen met een vaccin die door jagers bij de burchten werden uitgelegd. Voor dassen was dat een hele verademing! Niettemin had de das het inmiddels dermate hard te verduren gekregen dat de soort op de lijst van volledig beschermde diersoorten werd opgenomen, die in 1986 door het bevoegde Luxemburgse ministerie werd opgesteld.

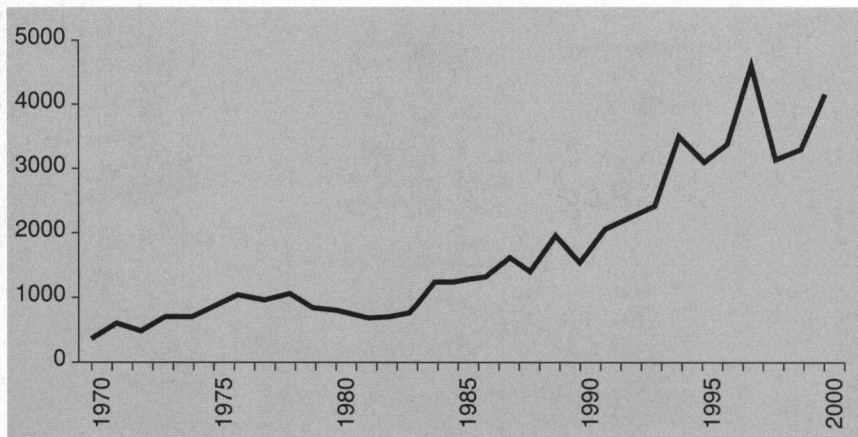
Onderzoek

Om de ontwikkeling van de dassenpopulatie na de vergassing op te kunnen volgen werd in 1989 een eerste onderzoek gelanceerd naar de verspreiding van de das in het land. Dat onderzoek werd uitgevoerd door de Administration des Eaux et Forêts (Administratie voor Waters en Bossen). Daarvoor ontvingen alle jagers een vragenformulier. Deze mensen spenderen immers heel wat tijd in het veld en zijn daarom het best geplaatst om inlichtingen te verschaffen. Bijna tien jaar later werd opnieuw een gelijkaardige enquête uitgevoerd om vergelijkende data te vergaren (Schley, 2000). De resultaten waren duidelijk: de das was aan een remonte begonnen en breidde zich over het gehele land uit. In

1998 melde 88% van de jagers de aanwezigheid van dassen in hun jachtgebied, in vergelijking met slechts 66% negen jaar eerder (Schley & Krier, 2000). Een duidelijke aanwijzing dat de das het thans een stuk beter doet in Luxemburg dan voorheen. Hoewel de redenen hiervoor niet wetenschappelijk zijn onderzocht, wordt het herstel toegeschreven aan de stopzetting van de vergassingsacties in combinatie met een strikte bescherming van de soort.

Toename

De afgelopen 30 jaar zijn ook de aantallen wilde zwijnen aanzienlijk toegenomen. Dat blijkt althans uit de afschotcijfers die de wijzigingen in populatieaantallen weergeven. Het aantal geschoten zwijnen steeg van nauwelijks 356 individuen in 1970 naar 4.764 in 1997 zonder dat het aantal jagers uitzonderlijk veel wijzigde of de jachtdruk op enige andere wijze toenam. Daarna vielen de aantallen lichtjes terug. De oorzaken voor de toename zijn minder duidelijk dan bij de das. In vergelijking met andere West-Europese landen worden als mogelijke oorzaken genoemd: de toegankelijkheid tot hun natuurlijke voedselbronnen zoals mast van eik en beuk, de beschikbaarheid van niet natuurlijke voedselbronnen zoals maïs waarvan de productie sedert het begin van de jaren '70 is toegenomen, de jaarrond voeding van het wild door jagers, een algehele

Jaarlijks aantal geschoten wilde zwijnen in Luxemburg in de periode tussen 1970 en 2000 (aangepast naar Schley, Krier, Wagner & Roper, 1998).

gedragsaanpassing van de soort en de vele milde winters die we sedert 1986 kennen (Schley, Krier, Wagner & Roper, 1998).

Schade

Wat heeft een middelgrote marterachtige nu gemeen met een stuk groter uitgevallen hoefdier soort als het wild zwijn? Dat kan u elke landbouwer vertellen die woont in een streek waar beide soorten naast elkaar voorkomen. Het is algemeen bekend dat zowel das als wild zwijn aanzienlijk schade aan veldgewassen kunnen toebrengen door vraat aan en vertrappeling van veldvruchten (Schley, 2000). Tot de vaak beschadigde gewassen behoren allerlei granen (tarwe, gerst, haver, triticale, rogge en niet in het minst maïs), vruchten (druiven, allerhande bessen, enzovoorts) en zelfs groenten (onder andere aardappelen en tomaten).

De afgelopen 15 tot 20 jaar is het probleem van wildschade in Luxemburg in belangrijke mate toegenomen. De periode daarvoor was het nauwelijks aan de orde. Maar heden ten dage wordt overal maïs verbouwd en is het gewas economisch erg belangrijk geworden. Daarbij komt dat maïs het uitverkoren voedsel is geworden van zowel das als wild zwijn, waardoor de schade aan dit gewas hoger ligt dan bij enig ander landbouwgewas. Dassen verorberen de maïskolven in de herfst, vooral gedurende het melkstadium. De dieren kunnen dan nacht na nacht naar een zelfde veld terugkeren zoals blijkt uit radiotelemetrisch onderzoek (Schley, ongepubliceerde data). Gelijkaardige schade wordt ook door wilde zwijnen toegebracht al is die doorgaans frequenter en veel verwoestender. Daarbij komt dat wilde zwijnen ook

schade toebrengen in april en mei wanneer de maïs wordt gezaaid. De zwijnen volgen dan de rijen ingezaaide maïs en graven systematisch alle zaden op, waardoor in sommige gevallen helemaal niets van het ingezaaide gewas overblijft. Ook graslanden kunnen door de zwijnen worden omgeploegd wanneer ze de bodem omwoelen op zoek naar wormen en insectenlarven. Zowel dassen als wilde zwijnen beschadigen ook andere graangewassen, waarbij ze vooral tarwe en haver verkiezen boven rogge, gerst en triticale.

Schadeloosstelling

Over het algemeen is de schade die wilde zwijnen aanrichten beduidend ernstiger en meer voorkomend. Het is trouwens moeilijk een onderscheid te maken tussen schade die door dassen dan wel door zwijnen werd aangericht. Het onderscheid is nochtans belangrijk met het oog op de schadeloosstelling van de getroffen landbouwers. Omdat de das volledige bescherming geniet, wordt de schade voor 100% vergoed door de Luxemburgse staat, terwijl in het geval van het wild zwijn de jagers voor een groot deel in de compensatie moet voorzien. Onduidelijkheden leiden uiteraard tot conflicten: het ligt voor de hand dat jagers niet willen opdraaien voor schade die door dassen wordt veroorzaakt - zelfs niet gedeeltelijk.

Niettegenstaande landbouwers met de opeenvolgende crisissen van BSE en MKZ (mond- en klauwzeer) andere zorgen om het hoofd hebben is de occasionele schade door wilde dieren vaak de

druppel die de emmer doet overlopen. Het vooruitzicht op toenemende schade door de uitbreiding van das en wild zwijn en van andere wilde diersoorten zoals edelhert en moeflon bekoort hen geenszins. Mogelijke wrijvingen dwingen ertoe de landbouwschade vroegtijdig aan te pakken. De betrokkenheid van de das maakt dat schadebestrijding niet alleen een zaak is van landbouwers en jagers maar evenzeer van overheid en natuurbeschermers. Enkel door gezamenlijk naar gepaste oplossingen te zoeken, worden op termijn conflicten voorkomen. De effecten van mogelijke oplossingen zijn evenwel nog onvoldoende onderzocht.

Literatuur

- Schley, L., 2000. The Badger *Meles meles* and the Wild Boar *Sus scrofa*: Distribution and Damage to Agricultural Crops in Luxembourg. D. Phil. Thesis, University of Sussex, UK.
- Schley, L. & A. Krier, 2000. Evolution du statut du blaireau *Meles meles* au Luxembourg de 1989 à 1998. Bulletin de la Société des Naturalistes Luxembourgeois 100: p. 75-81.
- Schley, L., A. Krier, A. Baghli & T. J. Roper, 1998. Hunting records of game species in Luxembourg during the period 1946 to 1995. Bulletin de la Société des Naturalistes Luxembourgeois 99: p. 69-75.
- Schley, L., A. Krier, M. Wagner & T. J. Roper, 1998. Changes in the Wild Boar *Sus scrofa* population in Luxembourg during the period 1946 to 1996. Bulletin de la Société des Naturalistes Luxembourgeois 99: p. 77-85.

Dr. Laurent Schley, Service de
la Conservation de la Nature,
Direction des Eaux et Forêts,
B.P. 2513, L-1025 Luxembourg.
email: laurent.schley@ef.etat.lu
Michel Schaul, 16 an der Grouf,
L-9357 Bettendorf, Luxembourg.
email: michel.schaul@ci.educ.lu